

Kráľ Madagaskaru Móric Beňovský

ANDREA KVINTOVÁ · FOTO ARCHÍV VD, ANC, J. DERMEK

Pri zmienke o Móricovi Beňovskom nejeden človek spozornie. Zvyčajne sa jeho meno spája s Madagaskarom či dobrodružnými cestami svetom. Je pravda, že slovenský šľachtic prežil krátky a mimoriadne dobrodružný život. Už menej sa vie o tom, že bol aj úspešným spisovateľom a rozhladeným človekom, ktorý si dokázal získať náklonnosť svojich najslávnejších súčasníkov. Zomrel rukou francúzskych vojakov predčasne, vo veku 39 rokov, na Madagaskare, ktorý sa mu stal osudným. A hoci miesto jeho tragického skonu poznáme, jeho hrob sa dodnes nepodarilo objaviť, aj keď zo Slovenska na ďaleký Madagaskar smerovali už takmer dve desiatky expedícií. Sme už len krôčik od jeho objavu?

Hľadanie hrobu slávneho cestovateľa sa nekončí

Cesty Mórica Beňovského:
Cez Rusko, Tichý oceán,
Afriku až po Ameriku

Ak by ste sa pozreli do slovenských učebníc dejepisu, nezvedeli by ste sa o našom najslávnejšom cestovateľovi 18. storočia mnoho. Móric Beňovský sa narodil na jeseň 1746 vo Vrbovom. Jeho chlapčenské roky spočiatku vôbec neznačovali, že prežije mimoriadne dramatický život, počas ktorého sa preplaví cez tri oceány a navštívi štyri kontinenty.

DO VYHNANSTVA

O oboch rodičov prišiel v jedinom roku ešte ako tínedžer. S vlastnými i nevlastnými súrodencami sa musel podeliť o veľký majetok, ktorý ostal hlavne po matke Rozálii, dcére baróna Révaya. Práve spory v rodine vyhnali mladého Mórica, vtedy už dôstojníka rakúskej armády, do Poľska. Tam našiel

nielen svoju životnú lásku Zuzanu Hönsch, s ktorou sa v roku 1768 oženil, no zaplietol sa tiež do dramatických bojov o nezávislosť Poľska, za dramatických okolností utiekal z väzení až nakoniec začal svoje slávne putovanie svetom.

Keďže sa mladý Móric v Poľsku pridá na stranu povstalcov, barských konfederátov, ktorí bojovali nielen s kráľom, ale aj proti Rusku, bol niekoľkokrát zajatý a väznený. Prvý raz ho zo zajatia na ľubovnianskom hrade dostala údajne priamo pod svojimi sukňami jeho vtedy tehotná manželka Zuzana. Netrvalo však dlho a bol zajatý znova. Hoci sa mu podaril aj ďalší útek z Kazane, dostal sa do zajatia opäť a tentoraz ho rus-

ké súdy poslali na doživotie na Kamčatku. O týchto dramatických udalostiach písal Beňovský vo svojom slávnom životopise, ktorý sa už v 18. storočí stal svetovým bestsellerom preloženým hneď do šiestich jazykov.

„Zo zajatia utiekol pod sukňou manželky“

DOBRY NAVIGATOR

Cesta na opačný koniec obrovskej ríše trvala takmer rok. Za tú dobu si Móric získal medzi odsúdencami spojencov a po príchode na Kamčatku sa mu podarilo zadovážiť loď a zorganizovať útek vyše sedemdesiatich ľudí, nielen mužov, ale aj žien a detí. Nasledovala dramatická plavba severným Pacifikom pri pobreží Aljašky, okolo japonských ostrovov smerom na juhovýchod cez Taiwan až do Macaa. Tam loď i väz-

ny tovar ako napríklad kožušiny predali.

Odtiaľ sa utečenci dostali dvoma francúzskymi loďami postupne až do Európy. Móricove kroky viedli do Paríža, kde na najvyšších miestach agitoval a rozprával o svojej ceste doposiaľ neprebádanými končinami sveta. Šikovným konaním nakoniec získal od francúzskeho kráľa poverenie založiť na Madagaskare francúzsku kolóniu, a dokonca aj dostatok financií na tento podnik.

BOJ O PREŽITIE

Podmienky na ostrove boli zlé a miestni obyvatelia neboli Beňovskému a jeho ľuďom naklonení. Hoci sa snažili vybudovať cesty a obchodné miesta, mnoho životov si vyžiadalo tropické podnebie a choroby,

ale i potýčky s Malgašmi, miestnymi obyvateľmi žijúcimi v mnohých kmeňoch. Na Madagaskare zomrel aj Móricov deväťmesačný syn Ľudovít.

Beňovského nadriadení neboli s jeho výkonom spokojní a nepodporovali ho, hoci sa mu v priebehu necelých troch rokov podarilo získať si rešpekt medzi kráľmi jednotlivých kmeňov v severovýchodnej časti ostrova. Do konca sa mohol pochváliť aj titulom „ampansakcabe“, teda veľký kráľ.

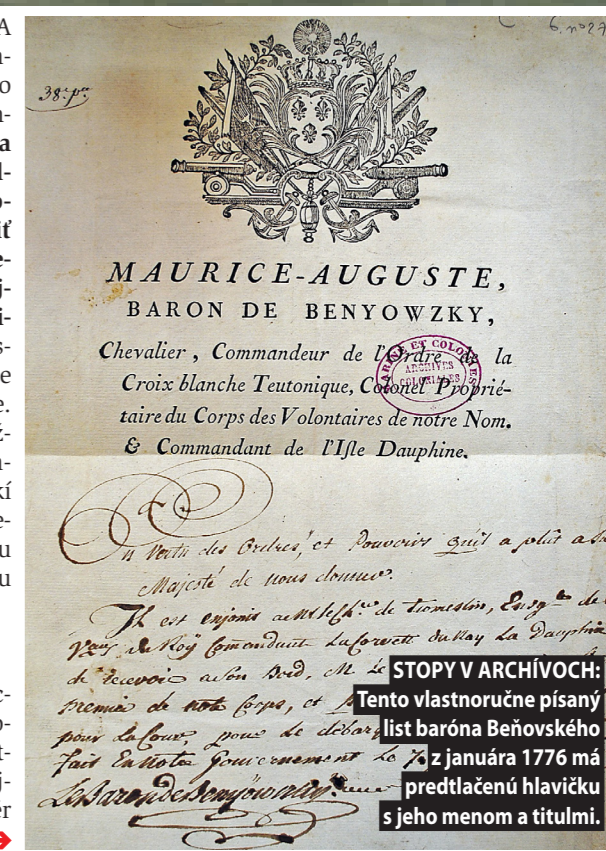
Beňovský sa nakoniec musel vrátiť do Francúzska, odkiaľ požiadal Máriu Teréziu o milosť a možnosť návratu do vlasti.

Ten sa mu skutočne podaril a hneď začal sprislať obchodné plány. Keď na ne nevedel získať dostatok fi-

nancií, vybral sa do USA s odporúčaním od Benjamína Franklina, ktorého ako amerického veľvyslanca spoznal v Paríži. Keď sa mu nepodarilo presvedčiť Georgea Washingtona, aby sa mohol zapojiť do vojny o americkú nezávislosť s vlastným vojskom, navštívil Veľkú Britániu a snažil sa opäť získať peniaze pre založenie kolónie na Madagaskare. Britská vláda si túto možnosť nechala ujsť, peniaze nakoniec dodali britskí i americkí obchodníci a Beňovský sa vydal na svoju druhú a poslednú výpravu na ostrov.

OSUDNÝ VÝSTREL

Pobyt bol opäť dramatický, prítomnosť kolonizátorov sa nepáčila časti miestnych obyvateľov, ale najmä Francúzom. Guvernér neďalekého ostrova Ile →

STOPY V ARCHÍVOCH:
Tento vlastnoručne písaný list baróna Beňovského z januára 1776 má predtlačnú hlavičku s jeho menom a titulmi.

STAROBY SA NEDOŽIL: Hoci zomrel vo veku 39 rokov, jeho život bol nabitý neuveriteľnými dobrodružstvami.

SYMBOLICKÝ HROB: Kým sa nenájde pravý hrob, bude v Ambodirafi na Beňovského aspoň takáto spomienka.

Priateľ Malgašov

→ pokračovanie zo strany 29

de France, dnešný Maurícius, preto poslal vojakov, aby problém s Beňovským vyriešili. Počas nešťastnej prestrelky koncom mája 1786 bol Beňovský zastrelený a na mieste pochovaný.

O lokalite na Cap Est, kde „malgašský kráľ“ navždy odpočíva, existujú archívne záznamy a dokonca aj mapa. Dnes je pri lokalite potýčky Beňovského a francúzskych vojakov aj dedina s tisíckou obyvateľov. Do týchto miest sa už vyše dvanástich rokov vracia Vladimír Dudlák, riaditeľ Združenia Mórica Beňov-

ského, ktorý navštívil Madagaskar už osemnásťkrát. Počas svojich výprav sa venoval nielen spoznávaniu ostrova a jeho obyvateľov – Malgašov, ale zameral svoje pátranie hlavne na stopy po slovenskom rodákovi.

„V hrobe je neznámy predmet TROPICKÁ DŽUNGLA

Jedným z jeho hlavných cieľov v posledných rokoch je nájdenie ostatkov, teda hrobu Mórica Beňovského. „Pochovali ho na mieste bez rakvy do asi meter hlbokého hrobu a ten zakryli čadičovou doskou. K hrobu vysadili dve kokosové palmy,“ vysvetľuje bádateľ. Pátranie po hrobe

je v podmienkach tropického ostrova mimoriadne zložitá z mnohých dôvodov.

„Do miest, ktoré je potrebné preskúmať, vedie z najbližšieho 46 km vzdialeného mesta prašná, nespevnená cesta, ktorú nie je možné prejsť v období dažďov. Cestou treba prekonať dve rieky, cez ktoré nevedie most,“ objasňuje náročnosť výskumu. „Miesto predpokladaného hrobu Beňovského je v džungli, preto bolo potrebné najprv vytypovanú oblasť vyklčovať.“ Zachovaná mapa nekorešponduje s terénom, ktorý expedícia na mieste našla, napriek tomu sa objavilo zopár nádejných nálezov, napríklad zvyšky vojenskej obuvi, guľky z muškety a petlica z truhlice, ktoré sú datované do konca 18. storočia.

„Miesto predpokladaného hrobu Beňovského je v džungli, preto bolo potrebné najprv vytypovanú oblasť vyklčovať.“ Zachovaná mapa nekorešponduje s terénom, ktorý expedícia na mieste našla, napriek tomu sa objavilo zopár nádejných nálezov, napríklad zvyšky vojenskej obuvi, guľky z muškety a petlica z truhlice, ktoré sú datované do konca 18. storočia.

TAJOMNÁ MAPA

O Beňovského smrti sa zachovala správa i zápisky vojakov, ktorí ho zabi-

li a pochovávali. Dokonca existuje aj mapa a správa francúzskeho zástupcu správcu kolónie pána Mateiho z roku 1930. Ten označil kopce aj tri kríže s nápisom „tombo“. „Žiaľ, zakreslená cesta nie je v skutočnosti rovná, ale zatáča sa, výška kopcov je oproti realite zaznamenaná opačne a navyše kopce, pod ktorým mal byť hrob, tvoria v realite dva kopce s menším údelím uprostred,“ ukazuje sa náročnosť výskumu.

Ako prezrádza Vladimír Dudlák, zo záznamov sa vie, že v hrobe by mal byť vložený neznámy predmet, ktorý by telo pomohol identifikovať. „Myslíme si, že pôjde o krížik alebo pracku opasku,“ odhaduje. Hoci na výskum nie sú potrebné špeciálne potvrdenia, domáci

zažívajú po každej expedícii zlatú horúčku. „Vedia, že tam má byť pochovaný kráľ, a teda tam musí byť aj poklad. Vždy tam po nás kopú a hľadajú zlato, neveria, že hľadáme len kosti a možno krížik či obyčajnú pracku.“

TAKMER NA DOSAH

Hoci sa zatiaľ hrob nepodarilo objaviť aj napriek použitiu nielen klasických archeologických výkopov, ale aj geofyzikálnych metód ako odporového profilovania a detektorov kovov či oblihadok terénu dromom, Vladimír Dudlák a jeho tím sa nevzdáva. Podľa odborníkov by však hľadanie hrobu mohlo uľahčiť zariadenie zvané LIDAR, ktoré laserovým lúčom dokáže preskúmať terén dokonca aj pod bujnou vegetáciou. „Ak ho zoženieme, môžeme hrob nájsť. Musíme sa však poponáhľať, lebo miestni už v lokalite začali sadiť ryžu,“ konštatuje na záver. □

NA SPRÁVNEJ STOPE: Nájdené predmety pochádzajú z 18. storočia.

VLADIMÍR DUDLÁK: Na Madagaskar viedol už 18 expedícií.

NÁROČNÝ TERÉN: Pred výskumom je nutné džunglu vždy najprv vyčistiť, napriek tomu je hľadanie náročné.